

เกริ่นนำ

นับตั้งแต่มีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับแรกเมื่อปี 2518 จนมาถึงฉบับที่สองปี 2535 ประเภทของเขื่อนที่ต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) กำหนดเพียงมีพื้นที่ชลประทานเกิน 80,000 ไร่ หรือมีพื้นที่โครงการอยู่ในป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมเกินกว่า 500 ไร่ขึ้นไป (ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2554) หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 1 (ขออนุรักษ์พื้นที่) ซึ่งจะต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างร้ายแรงทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ (EHIA) กำหนดไว้ว่า เขื่อนเก็บกักน้ำ หรืออ่างเก็บน้ำที่มีปริมาตรเก็บกักน้ำตั้งแต่ 100 ล้านลูกบาศก์เมตรขึ้นไปหรือมีพื้นที่เก็บกักน้ำตั้งแต่ 15 ตารางกิโลเมตรขึ้นไป (อ้างอิง 1)

เนื้อหา

เมื่อมีการจัดทำรายงาน EIA หรือ EHIA ประเภทโครงการเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ โดยบริษัทที่ปรึกษาที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) และเจ้าของโครงการจัดส่งรายงานมายัง สผ. เพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณารายงานตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 46 ถึง 51 นั้น มาตรฐานขั้นต่ำการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ (เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ) ควรมีวิธีการพิจารณาพื้นฐาน ทั้งนี้อาจมีหลายรูปแบบ หรือวิธีการที่สามารถปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ ได้ โดยมีตัวอย่างเบื้องต้น (ควรคำนึงถึง Climate Change ร่วมด้วย) ดังนี้

1. รายงานฉบับย่อ

1.1. ตรวจสอบว่าจัดทำรายงานด้วยเงื่อนไขทางกฎหมาย หรือมติคณะรัฐมนตรี หรือกฎระเบียบอื่นใด ให้ชัดเจนเพื่อว่าจะได้รู้ที่มาที่ไปของการจัดทำรายงาน เพื่อที่จะดำเนินการให้เหมาะสมกับรายงานฉบับนั้นๆ

1.2. ตรวจสอบแบบฟอร์ม สผ. 1 ถึง 9 ว่า ครบถ้วน ถูกต้องทั้งระยะเวลา ระเบียบ กฎหมายหรือไม่ เช่น วันหมดอายุของบริษัทที่ปรึกษาในหนังสือรับรองการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมหรือ สผ.3 ลายเซ็นของเจ้าหน้าที่ที่จัดทำรายงานในบัญชีรายชื่อผู้จัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมหรือ สผ.9 เป็นต้น ตามที่ปรากฏในเอกสารท้ายประกาศ ของ พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (อ้างอิง 1)

1.3. ตรวจสอบชื่อโครงการ ว่าใช้คำว่า “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” นำหน้าหรือไม่ ในกรณี EIA หรือในกรณีรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างร้ายแรงทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ (EHIA)

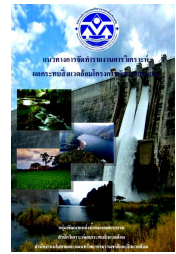
1.4 ตรวจสอบความถูกต้องของการพิมพ์ ความชัดเจนของแผนที่ ที่ควรมีมาตราส่วน ทิศกำกับหรือแสดงไว้ เป็นต้น

2. รายงานฉบับหลัก

2.1 ตรวจสอบ เริ่มจากตรวจสอบเหมือนฉบับย่อข้อ 1.1 ถึง 1.4

2.2 ตรวจสอบเนื้อหาในรายงาน อาจตรวจสอบจากท้ายเล่มรายงานมาด้านหน้ารายงาน หรือตรวจสอบ

จากด้านหน้าไปหลังก็ได้ แต่ในที่นี้จะเรียงจากด้านหน้ารายงานไปท้ายเล่มรายงานดังนี้

2.2.1. ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (อ้างอิง 2)

2.2.1.1 สภาพภูมิประเทศ ตรวจสอบว่า ภาพรวมของที่ตั้งโครงการโดยเฉพาะพื้นที่รับน้ำเหนืออ่างเก็บน้ำ เป็นพื้นที่ป่าไม้ หรือเป็นที่เกษตรกรรม เพื่อจะพิจารณาเรื่องปริมาณน้ำที่จะไหลลงอ่างเก็บน้ำว่าจะมลพิษจากน้ำเสีย ขยะจากแหล่งต้นกำเนิดมลพิษเช่น บ้านเรือน โรงงาน โรงแรม และอื่นๆ หรือไม่ เป็นต้น

2.2.1.2 สภาพภูมิอากาศ ตรวจสอบว่า มีการแสดงข้อมูลอุตุนิยมวิทยาเช่น ข้อมูลฝน น้ำท่า บริเวณที่จะไหลลงอ่างเก็บน้ำในรอบ อย่างน้อย 30 ปี และควรมีการเก็บข้อมูลจากสถานีตรวจวัดน้ำในพื้นที่จริง(หากมี) และควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ในแง่ การกระจายตัวของฝนอาจเลื่อนจากเดิม ชยับเร็วขึ้น/ช้า หรือฝนตกกระยะสั้นลงแต่ตกในปริมาณที่หนักมาก จึงควรนำไปวางแผนการปลูกพืชในพื้นที่ชลประทานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นต้น

2.2.1.3 ทรัพยากรดิน ตรวจสอบว่า มีการแสดงข้อมูลอุตุนิยมวิทยาเช่น แผนที่ชนิดดิน แผนที่ดินเค็ม(หากมี) ที่ครอบคลุมพื้นที่อ่างเก็บน้ำ ห้วงงานเขื่อน และพื้นที่ชลประทาน และบริเวณห้วงงานควรมีข้อมูลการเจาะดินสำรวจหรือไม่ เพื่อจะได้นำไปเปรียบเทียบในกรณีพื้นที่ชลประทานแล้ว เมื่อมีการส่งน้ำจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น หรือจะคัดสรรพืชที่ปลูกเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะดินเพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูง อันจะต่อเนื่องในการพิจารณารายได้ต่อครัวเรือนเมื่อเทียบกับก่อนมีการพัฒนาโครงการ หรือดินในพื้นที่อ่างเก็บน้ำมีปริมาณโลหะเช่น สารหนู พรอท แมงกานีส สูงผิดปกติหรือไม่ อย่างไร เพื่อประเมินว่าหากเก็บกักน้ำจะมีโอกาสละลายหรือปนเปื้อนมากับน้ำมากน้อยเพียงใด เช่นกรณีอ่างเก็บน้ำคลองหลวงรัชชโลทร ที่พื้นดิน มีปริมาณ แมงกานีส สารหนูหรืออื่นๆ ในระดับที่สูงกว่าบริเวณอื่นมาก เป็นต้น

2.2.1.4 ธรณีวิทยา ตรวจสอบว่า มีการแสดงข้อมูลอุตุนิยมวิทยาเช่น แผนที่ธรณีที่มีการแสดงสี(Standard code) อธิบายตามหลักวิชาการ และแหล่งอ้างอิงที่ถูกต้อง และควรมีข้อมูลแสดงหลุมเจาะสำรวจบริเวณห้วงงานเชื่อว่าจะมีอัตราการรั่วซึมเกิน 5 Lugeon หรือไม่ หากเกินจะต้องมีมาตรการแก้ไข พร้อมแสดงค่าใช้จ่ายเพื่อนำประเมินเป็นค่าลงทุนของโครงการ หากสูงเกิน อาจหยิบยกมาเป็นประเด็นเรื่องความไม่คุ้มค่าในการก่อสร้างได้ หรือพิจารณาโอกาสเกิดแผ่นดินไหว หรือมีรอยเลื่อนที่มีพลังหรือไม่บริเวณที่ตั้งเขื่อน กรณีมีค่า maximum ground acceleration สูง จะต้องมีการออกแบบเพื่อให้รองรับการเกิดแผ่นดินไหว พร้อมแสดงค่าใช้จ่ายในการป้องกัน แก้ไขประเด็นดังกล่าวเพื่อนำประเมินเป็นค่าลงทุนของโครงการ หากสูงเกิน อาจหยิบยกมาเป็นประเด็นเรื่องความไม่คุ้มค่าในการก่อสร้างได้เช่นกัน ควรตรวจสอบว่า มีซากดึกดำบรรพ์ที่มีคุณค่าในการศึกษาประวัติของโลก บรรพชีวินวิทยา บรรพชีวินวิทยา หรือการลำดับชั้นหินหรือไม่ เพราะจะเข้าข่ายพระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ.ศ. 2551 ทั้งนี้หากพบ อาจต้องมีมาตรการแก้ไขหรืออนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไป และที่สำคัญควรมีการสำรวจถึง “ศักยภาพแหล่งแร่ในพื้นที่น้ำจะท่วม” ทั้งนี้เนื่องจาก หากเก็บกักน้ำแล้วจะไม่มีโอกาสที่จะนำออกใช้ประโยชน์ได้ เป็นต้น

2.2.1.5 เสียงและแรงสั่นสะเทือน ตรวจสอบว่า ในระยะก่อสร้างจะมีระดับเสียงส่งผลกระทบต่อคนที่อยู่ใกล้ หรือต่อวัด สถานพยาบาล โรงเรียน มัสยิด ใกล้เคียงในระยะประมาณ 500 เมตรหรือมากกว่า

หากมี ได้มีการนำเสนอมาตรการป้องกัน แก่ไข และติดตามตรวจสอบที่เหมาะสมหรือไม่ เป็นต้น

2.2.1.6 ตะกอน ตรวจสอบว่า เมื่อมีการเก็บกักแล้วจะต้องมีการคำนวณทางหลักวิชาการแสดงว่า ตลอดอายุโครงการใน 50 ปี 100 ปี จะมีตะกอนมาตกอยู่บริเวณหน้าเขื่อนมาน้อยเพียงใดเช่น หากมีอัตราการตกตะกอนสูงของตะกอนที่จะตกอยู่บริเวณหน้าเขื่อน แล้วส่งผลให้ปริมาตรน้ำใช้งานลดลงเหลือน้อยกว่า 30% ของความจุเขื่อนภายในระยะเวลาเพียง 20 ปี (อายุโครงการเขื่อนตามระบบการเงินการคลัง การคิดผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์จะอยู่ที่ 50 ปี) ก็อาจไม่คุ้มค่าแก่การก่อสร้าง เป็นต้น

2.2.1.7 การกัดเซาะ ตรวจสอบว่า เมื่อมีการเก็บกักน้ำแล้ว จะมีโอกาสเกิดการกัดเซาะหรือเกิดดินถล่มบริเวณรอบๆ อ่างเก็บน้ำหรือไม่ รวมทั้งตลิ่งบริเวณท้ายเขื่อนจะพังทลายหรือไม่ หากมี ควรมีมาตรการแก้ไขที่เหมาะสม เป็นต้น

2.2.1.8 ทรัพยากรน้ำผิวดิน ตรวจสอบว่า วิธีการเก็บตัวอย่างน้ำควรครอบคลุม 3 ฤดูกาล(ในกรณีที่ฤดูแล้งไม่มีน้ำให้เก็บตัวอย่างน้ำ ควรหมายเหตุไว้) การวิเคราะห์ความถูกต้องตามหลักวิชาการหรือไม่ ประเมินในภาพรวมของทั้งลุ่มน้ำว่าหากมีโครงการ Water balance ของลุ่มน้ำนั้น ๆ ยังคงดำเนินต่อไปใกล้เคียงของเดิมก่อนมีโครงการหรือไม่ หากไม่สมดุลหรือใกล้เคียงกับช่วงก่อนมีโครงการต้องพิจารณาประเด็นอื่นๆ ประกอบว่า ยังจะเดินหน้าพัฒนาโครงการหรือไม่ อย่างไร เช่น ในอดีตเป็นเขื่อนเพื่อส่งน้ำทำการเกษตร แต่ปัจจุบันอาจปรับเปลี่ยนเพื่อวัตถุประสงค์เพื่ออุตสาหกรรม หรือทำประปา เป็นต้น

2.2.1.9 ทรัพยากรน้ำบาดาล ควรตรวจสอบว่า คุณภาพน้ำบาดาลจะมีการปนเปื้อนจากสารต่างๆ อาทิ หินปูน แมงกานีส หรือแร่ธาตุอื่นๆ จากการยกระดับของน้ำใต้ดินหรือไม่ กรณีหากยกระดับน้ำบาดาลอาจมีผลกระทบอย่างไร และอาจตรวจสอบลึกไปถึงแหล่งน้ำดื่มของประชาชนว่า ชื่อน้ำบรรจุขวดดื่ม หรือยังใช้น้ำบาดาลดื่ม เพราะจะเกี่ยวโยงเรื่องการเกิดโรค นีว หรือโรคอื่นๆ ซึ่งต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป เป็นต้น

2.2.2. ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ

2.2.2.1 ป่าไม้ ตรวจสอบว่าจากข้อมูลพื้นฐานเช่น แผนที่ดาวเทียมว่า หากพัฒนาโครงการจะสูญเสียพื้นที่ป่าไม้มากน้อยเพียงใดเพื่อจะได้กำหนดพื้นที่ปลูกป่าทดแทนอย่างน้อย 2 เท่าที่สูญเสีย วิธีการได้มาของข้อมูลปริมาณมูลค่าโดยพิจารณาว่า มีการวางแผนสำรวจถูกต้องตามมาตรฐานหลักวิชาการป่าไม้เพียงใดเช่น ควรสำรวจ 5% ในพื้นที่อ่างเก็บน้ำและสำรวจ 2% รอบอ่างเก็บน้ำ โดยอาจจะบุชนิดพันธุ์กรรม ชนิดพันธุ์พืชที่สำรวจพบ เป็นต้น และควรพิจารณาว่าขอบเขตพื้นที่ป่าไม้เหนือระดับเก็บกักสูงสุด เป็นพื้นที่ป่าไม้ประเภทใด เช่น ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าไผ่ เป็นต้น เพื่อจะพิจารณาความหลากหลายของพันธุ์พืช ที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงผืนป่าเป็นผืนน้ำ หรืออาจพิจารณาว่ามีมาตรการป้องกันการบุกรุกที่เป็นรูปธรรม เช่น การตั้งจุดสกัด การสร้างหน่วยพิทักษ์ หรือควรแสดงการติดตามความเสี่ยงของการบุกรุก หรือการกำหนดพื้นที่ที่จะปลูกป่าทดแทน อันดับแรกควรอยู่รอบๆ อ่างเก็บน้ำ ถัดไปควรอยู่ลุ่มน้ำเดียวกัน หรือหากไม่มีพื้นที่ที่จะปลูกป่าทดแทนอาจจะปลูกในกลุ่มน้ำใกล้เคียงโครงการ รวมทั้งควรมีการแสดงข้อมูลการเชื่อมโยงของระบบนิเวศน์บริการธรรมชาติ(Ecosystem Service)

เพื่อที่จะได้พิจารณาถึงภาพรวม และมูลค่า(ป่าดิบชื้น ป่าผลัดใบมีมูลค่าเฉลี่ย 17,579, 13,306 US/hector อ้างอิง 3) อันจะวางกรอบมาตรการป้องกันแก้ไขได้ครอบคลุม รวมทั้งควรพิจารณาถึงเรื่องคาร์บอนเครดิตมาประกอบด้วย เป็นต้น

2.2.2.2 สัตว์ป่า ตรวจสอบว่า ในพื้นที่น้ำท่วมมีสัตว์ป่า ฤดูกาลควรสำรวจทุกฤดูกาลพร้อมแสดงแนวสำรวจ กี่ชนิด ประเภทอะไร มีระดับความสำคัญหรือใกล้สูญพันธุ์หรือไม่ อย่างไร และพื้นที่ที่สัตว์เหล่านั้นจะอพยพไปหากมีการเก็บกักน้ำ หรืออาจต้องเตรียมสร้างโปรงเทียมเพื่อเป็นแร่ออาศัยให้สัตว์ป่า(หากมี) พร้อมมาตรการลกลอบล่าสัตว์ เช่น สร้างจุดสกัด สร้างศูนย์พิทักษ์เพิ่มเติม เป็นต้น

2.2.2.3 สัตว์น้ำ ตรวจสอบว่า ในพื้นที่ในลำน้ำเดิมสัตว์น้ำ กี่ชนิด ประเภทอะไร มีระดับความสำคัญอย่างไรมีผลผลิตสัตว์น้ำต่อไร่ เท่าใด มีอัตราการจับคืนสัตว์น้ำต่อหน่วยแรงประมง(CPUE) เท่าใด เพื่อใช้เปรียบเทียบก่อนและหลังมีโครงการ รวมทั้งควร พิจารณามีสัตว์น้ำที่เคลื่อนย้ายขึ้นลงเหนือน้ำ กับทำย่น้ำหรือไม่ เพื่อจะพิจารณา มาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อไป เช่น การปล่อยชนิดสัตว์น้ำที่เหมาะสม ไม่เป็นสัตว์น้ำชนิดที่แปลกปลอม ไม่มีอยู่เดิม หรือเอเลี่ยน สำหรับเรื่องทางปลาผ่าน พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558 มาตรา 32 วรรคสอง ได้ยกเว้นประโยชน์ของทางราชการในการชลประทานไว้ เป็นต้น

2.2.3 คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

2.2.3.1 การให้น้ำ ตรวจสอบว่ามีการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเช่น ข้อมูลการใช้น้ำเพื่อการเกษตร การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ปริมาณน้ำน้ำที่รักษาระบบนิเวศเดิมในลำน้ำเดิมมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้เป็นตัวเลขยืนยันพื้นว่าไม่ควรน้อยกว่าเดิมก่อนมีโครงการ เป็นต้น

2.2.3.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตรวจสอบว่า มีใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อ่างเก็บน้ำ และรอบๆ อ่างเก็บน้ำในรัศมีอย่างน้อย 5 กิโลเมตร ปัจจุบันเป็นอย่างไร หากมีอ่างเก็บน้ำจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็น รีสอร์ท โรงแรม ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยว เช่น ใช้ประโยชน์เพื่อล่องแก่ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมกางเต็นท์พักค้างแรม หรือการใช้ประโยชน์จากป่า ป่าปุง- ป่าทาม การหาของป่า (หากมี ควรมีตัวเลขคร่าวๆ ว่าคิดเป็นตัวเงินรายได้ต่อครัวเรือนเท่าไรจากการหาของป่า) เพื่อหากต้องชดเชย หรือเยียวยาในอนาคต (หากมี) เป็นต้น

2.2.3.3 การคมนาคมขนส่ง ตรวจสอบว่า อ่างเก็บน้ำจะท่วมเส้นทางคมนาคมเดิมหรือไม่ หรือการขนส่งวัสดุเพื่อก่อสร้างเขื่อนในบริเวณอ่างเก็บน้ำหรือบริเวณใกล้เคียงว่าจะส่งผลกระทบต่อชุมชน คำนึงถึงความเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุมากน้อยเพียงใด หรือต้องมีการสร้างถนนทดแทนหรือไม่ หรือในบางกรณีอาจจะเข้าข่ายถนนหลวงจึงควรพิจารณาประกอบด้วย ในบางกรณีอาจต้องมีมาตรการสร้างทางสำหรับเรือผ่านด้วย เป็นต้น

2.2.3.4 การบริหารจัดการลุ่มน้ำ ตรวจสอบว่ามีความถูกต้องของชั้นคุณภาพลุ่มน้ำของพื้นที่โครงการตามที่กฎหมายระบุไว้หรือไม่ หรือมีมาตรการจัดตั้ง คณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับจังหวัดนั้นๆ หรือไม่เพียงใด เพื่อป้องกันการแย่งน้ำโดยเฉพาะในฤดูแล้ง เป็นต้น

2.2.3.5 การจัดการมลพิษทางการเกษตรควรคำนึงถึงมลพิษที่เกิดจากการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรร่วมด้วย

2.2.4 คุณภาพชีวิต

2.2.4.1 เศรษฐกิจและสังคม ตรวจสอบว่า ด้านคิดเห็น ควรมีการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งหมด หรือ 100 เปอร์เซ็นต์ เช่น มีที่ดินอยู่ในอ่างเก็บน้ำ หรือห้วงงานเขื่อน และใช้วิธีการที่ถูกต้อง และควรบอกวิธีการสูมตัวอย่างว่าใช้วิธีการใด ในกรณีที่แปลผลข้อมูลที่สำรวจได้ อาจใช้คำที่ไม่เหมาะสม เช่น เห็นด้วยมากเห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย สรุป เห็นด้วยหมดเลย ซึ่งควรปรับการนำเสนอใหม่ให้เหมาะสมและถูกต้อง เป็นต้น

2.2.4.2 ด้านการชดเชยทรัพย์สิน ตรวจสอบว่า มาตรการในแผนปฏิบัติการป้องกันแก้ไข ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และติดตามตรวจสอบ มีรายละเอียดที่มีขั้นตอนที่เพียงพอจะบรรเทา เยียวยาแก่ประชาชนได้สมเหตุสมผลหรือไม่

2.2.4.3 ด้านสุขภาพ ตรวจสอบว่า มีการนำเสนอข้อมูลของ การให้บริการสาธารณสุขที่ตั้งบริเวณโครงการ ซึ่งรวมทั้งพื้นที่น้ำท่วม พื้นที่ชลประทาน เพื่อพิจารณาความเพียงพอหรือศักยภาพในการรองรับหรือให้บริการ โดยเฉพาะในระยะก่อสร้างที่ต้องให้บริการคนงานอาจมีจำนวนตั้งแต่หลักพันถึงหลักหมื่นคนที่จะเข้ามาทำงานก่อสร้าง ตัวเขื่อนควรตรวจสอบวิธีการศึกษา การคำนวณตัวอย่าง การเก็บตัวอย่าง ที่ชัดเจน เหมาะสมกับเรื่องที่ศึกษา เป็นต้น

2.2.4.4 ด้านการท่องเที่ยว ตรวจสอบว่า หากมีโครงการแล้ว น้ำจะท่วมแหล่งท่องเที่ยว เช่น แก่งสะพือ กรณีเขื่อนปากมูล จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

2.2.4.5 ด้านโบราณสถานและประวัติศาสตร์ ตรวจสอบว่า มีการรวบรวมข้อมูลทุกมิติ และมีการลงพื้นที่จริงสำรวจร่วมกับกรมศิลปากรเพื่อ เป็นข้อมูลไว้อ้างอิงในอนาคต เพราะ หากมีการเก็บน้ำแล้ว แหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์เหล่านั้นจะจมอยู่ใต้น้ำตลอดอายุเขื่อน เป็นต้น

2.2.5 ด้านอื่นๆ เช่น ด้านความคุ้มค่าและเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น(นอกเหนือจากที่เป็นเอกสารท้ายประกาศ 4)

2.2.5.1 การวิเคราะห์ด้านเศรษฐศาสตร์ จะต้องใช้เครื่องมือที่เป็นที่ยอมรับ และถูกต้องตามหลักวิชาการ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งควรประเมินความคุ้มค่าของโครงการ ความอ่อนไหวของโครงการ มูลค่าหรือผลกระทบทางตรง และทางอ้อม ของผลประโยชน์หรือต้นทุนของโครงการ รวมทั้งควรแสดงการคิดที่มาที่ไปของต้นกำเนิดที่จะนำไปคิดคำนวณสำหรับ กรณีที่ไม่สามารถประเมินได้ หรือไม่สมารถหาราคาตลาดได้ จึงควรระบุประเด็นดังกล่าวให้ชัดเจน เป็นต้น

2.2.5.2 ควรมีการแสดงรายละเอียดแผนการก่อสร้างในเบื้องต้น เพื่อจะได้นำมาประกอบการกำหนด มาตรการป้องกันแก้ไขที่สอดคล้อง และเหมาะสม เช่น จะเปิดหน้าดินบริเวณใดช่วงเวลาใด อันจะกำหนดหรือการจัดเตรียมพื้นที่เก็บกักดินที่จะมิให้ไหลลงสู่ลำน้ำเมื่อฝนตก เป็นต้น

2.2.5.3 ด้านความถูกต้องของการนำเสนอข้อมูลในรายงานฉบับหลัก กับรายงานฉบับผู้บริหารหรือรายงานเล่มอื่นๆ ควรตรวจสอบให้ใช้ข้อมูลเดียวกัน เช่น รายงานฉบับย่อหรือรายงานฉบับผู้บริหารแสดงข้อมูลพื้นที่น้ำท่วม X ไร่ แต่ในรายงานฉบับหลักแสดงข้อมูล Y ไร่ เป็นต้น

3. รายงานแผนปฏิบัติป้องกันแก้ไข ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมต้น (นอกเหนือจากที่เป็นเอกสารท้ายประกาศ 4 ของเอกสารอ้างอิง 1)

3.1 แผนงานที่จะบรรจุในเล่มรายงานควรจะต้องสอดคล้องกับการคาดการณ์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดจากการพัฒนาโครงการ เช่น หากสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ ก็ควรมีแผนการปลูกป่าทดแทนอย่างน้อย 2 เท่าของป่าที่สูญเสีย และที่สำคัญเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าเจ้าของโครงการให้ความสำคัญเรื่องป่าไม้อย่างมาก จึงควรสร้างหลักประกันว่าป่าที่ปลูกทดแทนควรจะมียืนหรือไม่ตายตลอดอายุของเขื่อนนั้นๆ ด้วยเพื่อแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ป่ายังคงมีอย่างน้อยเท่าเดิม ตลอดจนไม่ส่งผลกระทบเรื่องคาร์บอนเครดิต หรือส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเนื่องจากการสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ เป็นต้น หรืออาจกล่าวง่ายๆ ได้ว่า หากจะมีผลกระทบอะไรเกิดขึ้น จึงจะมีแผนแก้ไขหรือมาตรการลดผลกระทบสิ่งเหล่านั้น โดยมีการวางกรอบระยะเวลา ตั้งวงเงินงบประมาณ ระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ชัดเจน ทั้งนี้ ควรให้เจ้าของโครงการเป็นหน่วยงานที่ตั้งงบประมาณ ซึ่งรวมอยู่ในงบก่อสร้าง แล้วโอนให้หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบตามแผนแก้ไขฯ นั้นๆ ทั้งนี้วงเงินงบประมาณสำหรับดำเนินการเรื่องดังกล่าวมิได้กำหนดตายตัว แต่ในอดีตนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2550 วงเงินงบประมาณที่ใช้ในเรื่องดังกล่าวจะอยู่ที่ประมาณ 5 % ของราคาโครงการ

สรุป มาตรฐานขั้นต่ำการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ที่นำเสนอมาทั้งหมดข้างต้นเป็นเพียงกรอบพื้นฐานที่จะใช้ประกอบการพิจารณารายงาน EIA และ EHIA ภายใต้กรอบของอำนาจทางกฎหมายหรือพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ. 2535 ที่ให้อำนาจการพิจารณารายงาน เพื่อจะได้ข้อมูลที่ชัดเจน ถูกต้องเพียงพอแก่การตัดสินใจของคณะรัฐมนตรีว่า จะอนุมัติโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำนั้นๆ หรือไม่ รวมทั้งจะช่วยยกระดับการพิจารณา EIA และ EHIA ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศ ระดับ ASEAN หรือระดับนานาชาติ สำหรับประเด็นการพิจารณาปลีกย่อยอื่นๆ อาจมีการปรับเปลี่ยนหรือปรับลดลงได้ ภายใต้กรอบการตีความของกฎหมายที่อาจจะขยายความให้ครอบคลุมเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม หรือบริบททางสิ่งแวดล้อมในขณะนั้นๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในเรื่องการดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การกระตุ้นเศรษฐกิจ รวมไปถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (มีน้ำทำการเกษตร และอุปโภค-บริโภค) ให้มีรายได้ต่อคนต่อปีเกินเส้นความยากจน ต่อไป

อ้างอิง

1. สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2558, ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย: กรุงเทพฯ.
2. สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2551, แนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.
3. http://mekongarcc.net/ESV_tool/ESV.html.